

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:36
sssjournal.com

pp.2957-2964
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 09/04/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 15/06/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 15.06.2019

SURİYE İÇ SAVAŞI VE SURİYELİ HRİSTİYAN MÜLTECİLER

SYRIAN CIVIL WAR AND SYRIAN CHRISTIAN REFUGEES

Yüksek Lisans Öğrencisi. Yakup MERGEN

Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE

Prof. Dr. Esra DANACIOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1554>

Reference : Mergen, Y. & Danacıoğlu, E. (2019). "Suriye İç Savaşı ve Suriyeli Hristiyan Mülteciler", International Social Sciences Studies Journal, 5(36):2957-2964

ÖZ

Bu makalede, Suriye İç Savaşının ortaya çıkardığı en önemli sorunlardan biri olan mülteci sorunu, Suriyeli Hristiyan mülteciler özelinde incelenmiştir. 2011 yılından itibaren milyonlarca Suriyeliyi yerinden eden iç savaş, birçok Suriyelinin de mülteci olmasına neden olmuştur. Oransal olarak bakıldığında Suriyeli Hristiyanlar, Suriyeli mülteciler arasında ciddi bir rakamı oluşturmaktadır. 700 bin Suriyeli Hristiyanın ülkesini terk ettiği doğru olarak kabul edildiğinde, ülkede yaşayan Hristiyanların yarısının mülteci konumuna düştüğü anlaşılmaktadır. Çalışmada, mülteci konumuna düşen Suriyeli Hristiyanların ülkelerini neden terk etmek zorunda kaldıklarına değinilmiş, sığınmak için veya transit ülke olarak tercih ettikleri ülkeler ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriye, İç savaş, Mülteci, Hristiyan

ABSTRACT

In this paper, refugee issue which has been emerged with Syrian Civil War is examined, especially for Christian citizens of Syria. Many Syrian people have been displaced since Syrian Civil War started in 2011. The half of displaced people in Syria have become refugee. Syrian Christians constitute vast majority of Syrian refugees proportionately. It is said that 700 thousand Syrian Christian have left their country. It means that approximately half of Christians who live in Syria have been refugee necessarily. Moreover, this study help us to understand why Syrian Christians have left their country. Another aim of this paper to investigate countries which are preferred by Syrian Christian refugees.

Keywords: Syria, Civil War, Refugee, Christian

1. GİRİŞ

2010 yılında Tunus'ta başlayan ve Arap Baharı olarak anılan halk ayaklanmaları, 2011 yılının Mart ayında Suriye'ye sıçramıştır. Demokrasi, özgürlük, siyasi ve ekonomik reform talepleriyle başlayan gösteriler Suriye'de ülke geneline hızlı bir şekilde yayılmıştır. Esad rejimi, ayaklanmalara batırmak için bir yandan halka karşı şiddet uygularken bir yandan da reformlar yapmaya çalışmıştır. Ancak Esad'ın kullandığı şiddeti arttırması ve muhaliflerin silahlanmasıyla Suriye'de bir iç savaş kaçınılmaz olmuştur. Esad rejiminin yönetimini sürdürmek için Rusya ve İran'dan aldığı desteğe, muhalif grupların dışarıdan desteklenmesi ve silahlandırılması eklenince Suriye'de iç savaş sonu öngörülemez bir hale dönüşmüştür. Rakamlara bakıldığında iç savaşın neticesinde yüzbinlerce insanın ölmüş, 12 milyonu aşkın Suriyeli yerinden olmuş ve bu insanların yarısı da ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır.

İç savaş Suriye’de yaşayan tüm kesimleri etkilemiştir. Azınlıklar olmalarından dolayı ülkede yaşayan Hristiyanlar, iç savaştan en fazla etkilenen grupların başında gelmektedir. 2011 yılından önce nüfusun hemen hemen yüzde 10’unu oluşturduğu düşünülen Hristiyanların bugün ülkedeki oranları yüzde 5’in altına düşmüştür. Suriyeli Hristiyanların Halep, Humus, Hama ve Şam gibi çatışmaların yoğun olduğu yerlerde yaşamaları, Hristiyanların iç savaşı daha derinden hissetmelerine sebep olduğu gibi ülkesini terk eden Hristiyanların sayısını da arttırmıştır.

Ülkesini terk eden Suriyeli Hristiyanlar başta Lübnan olmak üzere Türkiye ve Ürdün’ü transit ülke olarak kullanmışlardır. Diğer Suriye vatandaşlarının da olduğu gibi, 1951 Sözleşmesinin belirlediği “mülteci” tanımına uyan Suriyeli Hristiyanlar Avrupa ülkelerine, Amerika’ya ve Avustralya’ya iltica etmeye çalışmışlardır.

2. MÜLTECİ KAVRAMI

Çalışmanın konusunun Suriyeli Hristiyan mültecilerle ilgili olmasından dolayı, burada mülteci kavramına değinmenin faydalı olabileceğini düşünmekteyim. 1951’de ortaya konulan mülteci tanımına göz atmak, Suriye’yi terk eden insanların mülteci statüsüne sahip olmak için gerekli şartlara haiz olup olmadıklarının anlaşılması için yardımcı olacaktır.

Mülteci kavramı, özellikle dünya savaşlarının ardından yaşanan insanlık sorunları ve büyük göçler ile birlikte tartışılmaya başlanmıştır. Milletler Cemiyeti döneminde sığınmacılar için bazı adımlar atılsa da mültecilik kavramının hukuksal bir temele dayandırılması 1951 yılını bulmuştur. 1948 yılına dayanan BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde mültecilik kavramı yer almasa da Bildirinin 14. Maddesinde, “Herkes zulüm karşısında başka ülkelerde sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir.” ifadesi yer alarak, 1951 yılında kabul edilecek olan mültecilik statüsü için bir temel oluşturulmuş ve iltica insanların sahip olduğu temel haklardan biri olarak ifade edilmiştir (Barkın, 2014: 335).

Mültecilerin statüsüne yönelik ilk hukuksal belge 1951 yılında kabul edilen ve 1954 yılında yürürlüğe giren BM Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi’dir. “1951 Sözleşmesi” şeklinde anılan bu sözleşmede mülteci kavramı şu şekilde tanımlanmıştır: “1 Ocak 1951 tarihinden önce meydana gelmiş olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğramaktan haklı nedenlerle korkan, tabiiyetini taşıdığı ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya bu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; veya vatansızsa yukarıda sözü edilen olaylar sonucunda önceki daimi ikamet ülkesine dönemeyen veya dönmek istemeyen kimselere uygulanır.” (BMMYK El Kitabı, 2013: 11).

Ancak zamanla gelişen sorunlar ile mülteci tanımının genişletilmesi gerekmiştir. 1951 Sözleşmesi ile mültecilik tanımına getirilen “1951 yılından önce meydana gelen olaylar için...” ifadesi 1967’de, 1951 Sözleşmesine “Ek Protokol” olarak kabul edilerek kaldırılmıştır. Ek Protokol ile 1951 tarihi sınır olarak kabul edilmeksizin 1951 Sözleşmesinde ki mültecilik tanıma uyanlara mülteci statüsü verilmesi Sözleşmeyi kabul eden devletler tarafından kabul edilmiştir(BMMYK El Kitabı, 2013: 6).

Mülteci kavramı 1951 yılında yapılan sözleşme ile tanımlanırken, mülteci ile karıştırılan sığınmacı kavramı ise 1951 Sözleşmesine göre mülteci tanımına uyan, ancak mülteci statüsünü henüz elde etmemiş kişiler için kullanılmaktadır (Beter’den aktaran Barkın, 2014: 335).

3. SURİYELİ HRİSTİYANLAR

Ortadoğu’da yaşayan Hristiyanların sayıları 20. yüzyıldan itibaren çeşitli nedenlerden dolayı hızlı bir şekilde azalsa da Hristiyanlık hala bölgede İslamiyetten sonra en fazla inanana sahip olan dindir. Aynı cümle Suriye’de yaşayan Hristiyanlar için de söylenebilir.

1950’li yıllarda Suriye’de yaşayan Hristiyan nüfus yüzde 14 olarak tahmin edilirken, Suriye Cumhuriyeti’nin bağımsızlığını kazanmasıyla bu oran bazı sebeplerle düşmüştür. 1958 yılında Mısır ve Suriye’nin birlikteliğiyle kurulan Birleşik Arap Cumhuriyeti ile Mısır Devlet Başkanı

Cemal Abdül Nasır'ın izlediği politikalar ve daha sonra Hafız Esad'ın Hama'da Sünni muhalifleri bastırmak için kullandığı şiddet Suriye'de yaşayan Hristiyanların bölgeden göç etmesine neden olmuştur. Suriye İç Savaşı ise Hristiyanların Suriye'den göç etmeleri için son ancak en önemli sebep olmuştur. Bu sebepler Hristiyanların Suriye'de ki sayısının ve oranının düşmesine neden olmuş, yüzde 14 olan rakam iç savaş öncesinde yüzde 10'un altına kadar düşmüştür (The World Factbook, [07.03.2019]).

Suriye'de yaşayan Hristiyanlar, cemaat ve kilise olarak homojen bir yapıya sahip değildir. Geçmişten gelen itikadi tartışmalar Suriye'de yaşayan Hristiyanların farklı kiliselere ve cemaatlere mensup olmalarına neden olmuştur. Suriye'de mevcut olan kiliseler ve cemaatler; doğuyu temsil eden Ortodoks Kilisesi, Birleşmiş Katolik Kiliseler ve bağımsız kiliseler olarak üç başlık altına toplanabilir (Pipes, 1990: 18).

İç savaş öncesinde Suriyeli Hristiyanların nüfusu 1 ila 1,5 milyon arasında tahmin edilirken bu nüfus içerisinde çoğunluğu Rum Ortodokslar oluşturmaktadır. Rum Ortodokslardan sonra sayıca Rum Katolikler ve Ermeni Katolikler gelmektedir. Bu kiliseleri ise Süryani Ortodokslar takip etmektedir. Suriye'de yaşayan diğer Hristiyan cemaatlere mensup olanların sayısı bu kiliselere göre daha azdır ve birbirine yakındır (Aydın, 2011: 541).

Suriye'de Hristiyanlar Suriye'nin geneline yayılmalarının yanı sıra bazı bölgelerde daha yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar. İç savaş öncesi rakamlar baz alındığında Halep Hristiyan nüfusun en fazla olduğu yerdir. Humus ve Şam da Hristiyan nüfusun yoğun olarak yaşadığı diğer yerlerdir. Ayrıca Kamışlı, Haseke, Hama ve Lazkiye'de de Hristiyanların yoğun olarak yaşadığı bölgeler bulunmaktadır (Oehring, 2017: 20-21).

4. SURIYE İÇ SAVAŞI

2010 yılının sonunda Tunus'ta başlayan ve Arap Baharı olarak anılan halkı ayaklanmaları hızlı bir şekilde Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da bulunan diğer ülkelere de yayılmıştır. Ayaklanan halkların temel talepleri otoriter yönetimlerin değişmesi, özgürlük, demokrasi ve ekonomik şartların iyileştirilmesi olmuştur.

Suriye'de ise ayaklanmalar 2011 yılının Mart ayında Deraa şehrinde başlamış ve zamanla bütün ülkeye yayılmıştır. Suriyeliler Esad rejimine karşı kitlesel gösteriler gerçekleştirmiştir. Esad rejimi ayaklanmaları engellemek için bir yandan baskı ve şiddet uygularken diğer yandan halkı teskin etmek için reformlar gerçekleştirmiştir. Ayaklanmaların başlamasından kısa bir süre sonra hükümet istifa etmiş, Esad 48 yıldır devam eden olağanüstü hali kaldırmış ve reformların devam edeceğinin vaadini vermiştir. Ancak bu durum protestoların devam etmesini engellemediği gibi Esad rejiminin göstericilere karşı kullandığı şiddeti de sonlandırmamıştır (Turhan, 2012: 103).

Esad rejiminin göstericileri bastırmak için başvurduğu şiddetin neticesinde yüzlerce Suriyeli ölmüştür. Bunun yanında yapılan katliamlar gösterilerin silahlı çatışmalara dönüşmesine neden olmuştur. Esad rejimine karşı oluşan muhaliflerin dışarıdan desteklenmesi ve silahlandırılması, Suriye'de ki Arap Baharı sürecini uluslararası aktörlerinde içinde olduğu şiddetli bir iç savaşa dönüştürmüştür (De Bel-Air, 2016: 1).

Suriye Ordusunda bulunup halka karşı şiddet kullanmayı reddeden bir grup asker ve rütbeliler Esad rejimine karşı yapılan silahlı çatışmanın başını çekmişlerdir. Bu grup Özgür Suriye Ordusu adı altında toplanmış ve Esad rejimine karşı silahlı mücadele etmişlerdir. Ancak, rejime muhalif olan gruplar tek çatı altında toplanabildiğini söylemek mümkün değildir. Bunun için konferanslar ve toplantılar gerçekleşse de muhalif gruplar bunu başaramamışlardır.

Suriye'de muhalifler arasında sivrilene Özgür Suriye Ordusu elde ettiği gücü zamanla kaybetmesi ile Kürt muhaliflerin oluşturduğu PYD/YPG kanadı ve radikal İslamcı gruplar IŞİD ve El Nusra cepheleri kuvvet kazanmıştır. Bu durum çatışmaların çeşitlenmesine ve tırmanarak farklı boyutlara ulaşmasına neden olmuştur (Kalyoncu, 2018: 65).

Suriye’de Özgür Suriye Ordusunun, Türkiye ve Katar tarafından, YPG’nin ağırlığını oluşturduğu Suriye Demokratik Güçlerinin Amerika ve Avrupa devletleri tarafından, Esad rejiminin ise Rusya ve İran tarafından finansal ve askeri olarak desteklenmesi, Suriye’yi vekalet savaşlarının olduğu bir alana çevirdiği gibi iç savaşın şiddetle devam etmesine ve çatışmaların ne zaman sona ereceği ile ilgili bir öngöründe bulunmanın zor hale gelmesine neden olmuştur.

2011 yılından beri devam eden iç savaş Suriye’de 12 milyondan fazla insanın yerinden olmasına neden olurken bu insanların 6 milyona yakını ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Bunun yanında birçok insan kayıp olduğu gibi yüzbinlerce Suriyeli de bu süreçte hayatını kaybetmiştir (BBC, [23.03.2019]).

4.1. İç Savaş Sürecinde Suriyeli Hristiyanlar

Suriye’de Hristiyanlar iç savaş sürecine dek rejim ile barışık yaşamışlardır. Esad rejimi, Suriye’de yaşayan Hristiyanların ibadet ve eğitim haklarını tanımış, ülkede sorunsuz bir şekilde yaşamalarını sağlamıştır. Devlet kadrolarında etkili yerlerde olamasalar da farklı devlet kurumlarında yer alabilmişlerdir. Bu sebeple Hristiyanlar, Alevi azınlık tarafından yönetilmekten rahatsız olmadıkları gibi, Esad rejimine sadakatleri de vardır. Sünni Müslümanların çoğunlukta yaşadığı Suriye’de Hristiyanlar için rejim, ayrımcılık karşısında bir garantör haline gelmiştir (Issawi, 2011: 250).

Suriye’de gösterilerin başladığı ilk günlerde Hristiyanlar demokrasi ve siyasi reform taleplerini desteklemiştir. Ancak bu desteğin kitlesel olarak olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Hristiyanlar arasında kendisini “İslamcı ya da Baas” ikilemine hapsolmuş olarak hissetmeyen ve hakiki manada demokratik bir sistem arzusunda olan seküler Hristiyan gençler gösterileri desteklemişlerdir. (Orhan, 2012: 14).

Gösterilerin uzaması ve muhaliflerin silahlanması ile iki grup arasında çatışmaların başlaması, gösterilere destek veren Hristiyanların protestolara verdikleri destekleri sonlandırdığı gibi Hristiyanları tedirgin de etmiştir. Sürecin iç savaşa dönüşmesi ile istikrarsızlık ve güvensizlik ortamının en fazla kendilerine zarar vereceğini düşünen Hristiyanlar iki tarafı çatışmaları sonlandırmaya ve müzakereye davet etmiştir.

Suriyeli Hristiyanlar çatışmaların ilk başladığı zamanlar tarafsız kalmayı sağlamaya çalışmışlardır. Ülkede ki Hristiyan liderler yaptıkları uyarılarla Hristiyanları olaylardan uzak tutmaya gayret etmişlerdir. Azınlık psikolojisinin bir gereği olarak Hristiyanlar tarafsız kalmayı tercih ederek, iç savaşın galibine bakmaksızın ülkedeki mevcudiyetlerini korumak istemektedirler (Orhan, 2012, 16). Ancak şu bir gerçek ki; Suriye’de yaşayan Hristiyanların Esad rejimine geçmişten gelen bir sadakati bulunmaktadır ve bu durum Hristiyanları Esad’ı desteklemeye itmektedir. Ayrıca muhalif grupların radikalleşmesi ve İslami söylemlerin artması Hristiyanların Esad’ın yanında olmasına katkı sağlamıştır. Bunun yanında Esad’ın düşmesi durumunun da İslami bir devletin kurulma ihtimali, Hristiyanlara seküler hayat tarzını sağlayan Esad’ı desteklemeleri için diğer bir önemli neden olarak karşımıza çıkmaktadır (Fearing Change, [26.03.2019]).

5. SURİYELİ HRİSTİYAN MÜLTECİLER

Suriye İç Savaşı, Suriye’de yaşayan birçok Hristiyanın ölümüne sebep olduğu gibi binlerce Hristiyanın da yaşadıkları yerlerden olmasına neden olmuştur. Rakamlara bakıldığında, sadece 2012 ile 2013 yılları arasında 200 bini aşkın Hristiyan Suriye’yi terk etmiştir. 2019 yılında Suriye’de yaşamaya devam eden Hristiyanlarla ilgili rakamlara bakıldığında, Hristiyanların nüfusunun 800 bine kadar düştüğü görülmektedir. Bu rakam Hristiyanların nüfus oranının yüzde 10 seviyelerinden yüzde 4,5’a düştüğünü göstermektedir (World Watch Research Unit, 2018: 11).

Çatışmaların yoğun olarak yaşandığı Şam, Halep ve Humus gibi şehirlerde Hristiyan nüfusun fazla olması, Hristiyanların iç savaş sürecinden daha fazla etkilenmesine ve Suriye’yi terk eden Hristiyanların sayısının artmasına neden olmuştur. Ayrıca, Hristiyan nüfusun köylerden ziyade

kentlerde yaşamaları, Hristiyanların iç savaşın ortasında kalmalarına sebep olduğu gibi ülkelerini terk etmek isteyen Hristiyanların sayılarını da arttırmıştır.

Muhafiflerin içinde radikalleşmenin ve İslami söylemlerin artması Hristiyanlar tedirgin ederken, El Nusra ve özellikle IŞİD'in bölgede kuvvet kazanması Hristiyanların Suriye'den ayrılmaları için önemli bir neden olmuştur. IŞİD'in ele geçirdiği yerlerde cizye vergisi koymuş, Hristiyanların ibadet özgürlüklerini sınırlamış, şartlarını kabul etmeyen Hristiyanlar için ise ölüm tehdidinde bulunmuştur. Bu süreçte birçok Hristiyan kaçırılmış, saldırılara uğramış ve öldürülmüştür (Fahmi, 2018, 13-14). Bu durum Hristiyanların henüz IŞİD yaşadıkları yerlere gelmeden evlerini terk etmelerine neden olmuştur. Buna örnek olarak Rakka'yı terk eden Hristiyanlar gösterilebilir.

Suriyeli Hristiyanların, Suriye'de iç savaş sürecinde düştükleri zayıf durum ve uğradıkları zulüm, 1948 yılında yayınlanan BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde yer alan "zulüm karşısında başka ülkelere sığınma" hakkını doğurmuştur. Aynı durum Suriyeli Hristiyanların, 1951 Sözleşmesi ile sınırları belirlenen mülteci tanımı şartlarına uygun olduğunu göstermektedir.

İç savaş sürecinde Suriyeli Hristiyanların yaşadığı Halep, Humus, Deyrizor, Hama, Rakka, Kamışlı ve Şam'a bağlı bazı köylerde Hristiyan nüfus hızlı bir şekilde azalmıştır. Haseke ve İdlib'de ise çatışmaların şiddetine göre Hristiyan nüfusta değişiklik olmuştur. Bunun yanında; Şam, Lazkiye, Tartus'ta Hristiyan nüfus büyük oranda aynı kalırken Suriye'nin diğer bölgelerinden gelen Hristiyanlarla Humus'a bağlı Vadi El Nasara ve Tartus sınırları içerisinde yer alan Şafita'da Hristiyan nüfus artmıştır (Oehring, 2017: 15).

Ülkesini terk eden Suriyeli Hristiyanların sayısı 700 bin olarak tahmin edilmektedir (Haddad, 2016: 6). Bu Hristiyanlar iltica etmek için gidecekleri yerlere resmi yollarla gitmeye çalışmışlardır. Bunun için başta Lübnan olmak üzere, Türkiye ve Ürdün gibi ülkeleri transit ülke olarak kullanmışlardır. Suriyeli Hristiyanlar; Kanada, Amerika ve Avustralya'nın yanı sıra, Almanya, İsveç, Hollanda, Slovakya, Polonya, Çekya ve Fransa gibi Avrupa ülkeleri ulaşmayı hedeflemişlerdir (Institute of Eastern Christian Studies, 2015: 3-4).

Lübnan, Suriyeli Hristiyanların transit ülke olarak kullandıkları ülkelerin başında gelmektedir. İç savaşın başlamasından itibaren kısa bir zaman içerisinde Lübnan'a ulaşan Suriyeli Hristiyanların sayısı 250 bini bulmuştur. Aynı sürede Türkiye ve Ürdün'e ulaşan Hristiyanların sayıları sırasıyla 40 bin ve 15 bin olarak tahmin edilmektedir. (Understanding Recent Movements of Christians From Syria and Iraq, 2017: 12). Türkiye'ye ulaşan Suriyeli Hristiyanlarla ilgili rakamlar verilirken, Suriye'de yaşayan Ermenilerin tarihsel sorunlardan dolayı Türkiye'yi hiçbir şekilde tercih etmediklerine de değinmek faydalı olacaktır.

Suriyeli Hristiyanların transit ülke olarak veya sığınmak için Lübnan'ı daha fazla tercih etmelerinin altına bazı nedenler yatmaktadır. Bu nedenlerden biri; Lübnan iyi organize olmuş, köklü ve geniş bir Hristiyan topluluğuna, kiliselere ve kurumlara sahiptir. Diğer; Suriyeli Hristiyanların Lübnan'da bulunan Hristiyanlarla akrabalık bağıdır. Ayrıca, Suriye'de bulunan kiliselerin Lübnan'da şubeleri bulunmaktadır. Son olarak; Sünniler, Lübnan'da Şii gücünün varlığından dolayı, Esad rejiminin bu bölgeye elinin uzanabileceğini düşünerek Lübnan'a sığınmaktan kaçınırken, Hristiyanlar böyle bir endişeye sahip değiller ve bu sebeple Lübnan'ı tercih edebiliyorlar (Kreidie, [18.03.2019]).

Binlerce Suriyeli Hristiyan ülkesini terk etmesine rağmen, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Uluslararası Göç Örgütü'ne kayıt yaptıran Hristiyanların sayısı çok azdır. Lübnan, Ürdün, Mısır ve Irak'ta BMMYK'ya kayıt yaptıran Suriyeli Hristiyanların oranı yüzde 1'in biraz üzerindedir. Suriyeli Hristiyanların uluslararası kurumlara kayıt yaptırmaktan çekinmelerinin bazı sebepleri vardır. Bu sebeplerden biri, Hristiyanların Suriye'ye geri dönmeleri durumunda Suriye Hükümeti tarafından vatan haini olarak görülme korkmalarıdır. Bundan dolayı uluslararası kuruluşlara kayıt yapmaktan çekinmektedirler (The Protection Needs of Minorities From Syria and Iraq, 2016: 27).

Suriyeli Hristiyanların uluslararası örgütlere kayıt yaptırmamalarının bir diğer sebebi, kamplarda değil de sığındıkları ülkelerde Hristiyan topluma entegre olarak yaşama istekleridir. Ayrıca Hristiyanlar, kiliseler tarafından maddi ve manevi olarak desteklendikleri için farklı kurumlara kayıt yapma gereği hissetmemektedirler (Understanding Recent Movements of Christians From Syria and Iraq, 2017: 8). Mesela Türkiye kaçan Süryani Hristiyanlar mülteci kamplarına başvurmadan ziyade tarihsel bağlarının olduğu Mardin'deki Süryani Ortodoks Kilisesine başvurmuşlardır (Kino, [15.03.2019]).

Suriyeli Hristiyanların BMMYK'ya ve diğer yardım kuruluşlarına ait mülteci kamplarına kayıt yaptırmamalarının bir diğer sebebi mülteci kamplarında Sünni Müslümanların çoğunlukta olmasıdır. Suriyeli Hristiyanlar kamplarda, kimliklerinin kolayca tespit edilip din farklılığından dolayı şiddete maruz kalmaktan çekinmektedirler (The Protection Needs of Minorities From Syria and Iraq, 2016: 29).

Suriyeli Hristiyanların maddi gelirlerinin fazla olması ve eğitim seviyesi olarak diğer sığınmacılara nazaran daha iyi seviyede olmaları, Hristiyanların uluslararası kuruluşlara başvuru oranını düşüren başka bir nedendir. Suriyeli Hristiyanlar, sahip oldukları kültürün yanı sıra eğitim seviyelerini ve yabancı dil bilme avantajlarını kullanarak akrabalarının da bulunduğu ülkelere direk olarak iltica etmeye çalışmaktadırlar (Kreidie, [18.03.2019]).

Lübnan'da Hristiyanlarla yapılan mülakatlar Hristiyanların mülteci kamplarından ve uluslararası kuruluşlara başvuru yapmaktan kaçınmalarının bir nedenini daha ortaya çıkarmıştır. Suriyeli Hristiyanlar ile yapılan mülakatlarda, yardım kuruluşlarını başvurup yardımlardan faydalanmayı kendilerine yakıştırmadıklarını ve bundan utanç duyduklarını belirtmişlerdir. Bunun yerine, sahip oldukları varlıkların yanı sıra kilise yardımları ile geçinip savaşın sonlanmasını beklemeyi tercih etmektedirler (Kreidie, [18.03.2019]).

Avrupa ülkeleri içinde Almanya ve İsveç, en fazla mülteciyi kabul eden iki ülkedir. Bu durum Suriyeli Hristiyan mülteciler için de geçerlidir. Süryaniler 1960'lı yıllarda İsveç'e göç etmeleri, iç savaş ile birçok Suriyeli Hristiyanın İsveç'e göç etmesi için asıl sebep olmuştur. Ancak İsveç Hükümeti, 2015 yılında mülteciler ile ilgili çıkardığı yasa ile İsveç'e gelen mültecileri sınırlamıştır. Slovakya, Çekya, Polonya ve Fransa gibi ülkelerin ise mülteci politikaları çok az sayıda Suriyeli Hristiyanın bu ülkeleri tercih etmesine neden olmuştur. Üstelik Çekya, Polonya ve Slovakya gibi ülkelere sığınan Suriyeli Hristiyanlar arasında, yaşadıkları maddi sıkıntılardan dolayı geri dönenler de olmuştur (Understanding Recent Movements of Christians From Syria and Iraq, 2017: 4-5).

Diğer Avrupa ülkelerinin aksine, Almanya ve İsveç ülkelerine 885 bin Suriyeli mülteciyi kabul etmiştir. Bu iki ülke din farkı gözetmeksizin Suriyeli mültecileri kabul ederken, Almanya ülkesine iltica için başvuran Suriyelilerin yüzde 50'sini kabul etmiştir (Unhcr, [01.04.2019]).

Suriye'ye terk eden Ermeniler de diğer Suriyeli Hristiyanlar gibi Avrupa ülkelerini tercih etmiştir. Ayrıca Kanada ve ABD Ermenilerin iltica etmeye çalıştığı diğer ülkelerdir. Birçok Ermeni de Lübnan üzerinden Ermenistan'a kaçmıştır. Ancak Ermenistan'ın ekonomik şartları kötü olması bu ülkenin de Suriyeli Ermeniler tarafından transit ülke olarak görülmesine neden olmuştur (Understanding Recent Movements of Christians From Syria and Iraq, 2017: 4-5).

Amerika, İngiltere, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerin az sayıda Suriyeli Hristiyanı ülkelerine kabul etmeleri bu ülkelerin hem dışarıdan hem de içeriden eleştirilmesine neden olmuştur. 2015 ile 2016 yıllarında Avustralya yalnızca 200 Suriyeli Hristiyanı kabul ederken Kanada bu rakamı dahi kabul etmemiştir (Understanding Recent Movements of Christians From Syria and Iraq, 2017, 11). Benzer şekilde Amerika, kabul ettiği 11 bin Suriyeli mülteciye yalnızca 56'sı Hristiyanıdır (Abrams, [22.03.2019]). İngiltere'nin ise kabul ettiği 8136 Suriyeli mülteciye 70'i Hristiyanıdır (Zaimov, [22.03.2019]). Bu devletler, ülkelerine kabul ettikleri Suriyeli mülteci sayısını minimumda tuttukları gibi, mülteciler arasında Hristiyanların sayısının yüzde 1'i dahi bulmaması ayrıca eleştirilmektedir.

İltica edenler arasında Suriyeli Hristiyanların az bulunmasıyla ilgili devlet yetkilileri açıklamalar yapmışlardır. Bu açıklamalarda, Suriyeli Hristiyanların Esad rejimini kendileri için tehdit olarak görmediğini ve bundan dolayı iltica eden Suriyeli Hristiyanların sayısının az olduğunu iddia etmişlerdir. Amerika'nın göç ve mülteci ile ilgilenen yetkilisi Anne Richard yaptığı açıklamada Hristiyan mültecilerin sayılarında ki azlıkla ilgili şunları söylemiştir: "Suriyeli Hristiyanlar kendilerini Esad başkanlığı altında korunaklı ve güvende hissediyor olabilirler. Suriyeli Hristiyanlar bu güven hissi karşılığında Esad'ı destekliyorlar (The Hill, [29.03.2019]). Ancak rakamlara bakıldığında Suriye'de yaşayan Hristiyanların yarısının ülkesini terk ettiği görülmektedir. Devlet yetkililerince yapılan açıklamalar ise rakamların sunduğu gerçeklerle uyuşmamaktadır.

Suriyeli Hristiyan mülteci rakamlarının azlığıyla ilgili bir eleştiri de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine yapılmaktadır. İddiaya göre Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserlikleri de Suriye'den kaçan Hristiyanların nüfusunu doğru olarak vermemektedir. Bunun sebebi ise kitleler halinde ülkelerinden kaçan Hristiyanlar için herhangi bir adım atılmak ve sorumluluk alınmak istenmemesi olarak gösterilmektedir (Heras, 2012: 55-57).

6. SONUÇ

2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı, birçok Hristiyanın ölümüne sebep olduğu gibi 700 bin Hristiyanın Suriye'yi terk etmesine de neden olmuştur. İç savaş sürecinde, Suriyeli Hristiyanların yoğunlukta yaşadığı yerler olan Halep, Humus, Hama, Deyrizor ve Kamışlı gibi yerlerde Hristiyan nüfus hızlı bir şekilde azalırken Şam, Lazkiye ve Tartus'ta Hristiyan nüfus sabit kalmıştır. Hatta Suriye'nin diğer bölgelerinden Lazkiye ve Tartus'a kaçan Hristiyanlarla bu bölgelerde Hristiyanların sayısının arttığı da gözlemlenmiştir. Suriye'den kaçan Hristiyanlar transit ülke olarak Lübnan, Türkiye ve Ürdün'e ulaşmaya çalışmışlardır. Ermeniler ise Lübnan ve Ürdün'ün yanında Ermenistan'ı önemli bir seçenek olarak görmüşlerdir. Bu ülkeler arasında Lübnan, Suriyeli Hristiyanların en fazla tercih ettiği ülkedir. Lübnan'da bulunan Hristiyan cemaatlerin kurumsal yapıya sahip olmaları bu durumda etkili olmuştur.

Suriyeli Hristiyanlar, uluslararası yardım kuruluşlarını ve mülteci kamplarına başvuru yapmaktan kaçınmışlardır. Bu durum da Hristiyanların, Esad rejiminde Hristiyanlara karşı oluşacak olan algıdan çekinmeleri etkili olduğu gibi, kamplarda Sünni yoğunluğun fazla olması da etkili olmuştur. Ayrıca kiliselerin, ülkelerine sığınan Suriyeli Hristiyanlara verdikleri destek ve Suriyeli Hristiyanların kamplardan ziyade Hristiyan toplumla beraber yaşama isteği, Suriyeli Hristiyanların uluslararası kurumlara ve mülteci kamplarına başvuru sayısını sınırlandırmıştır.

Suriyeli Hristiyanlar transit ülke olarak Lübnan'a rağbet gösterirken, iltica için Almanya ve İsveç'i daha fazla tercih etmişlerdir. İsveç ilerleyen süreçte çıkardığı yasa ile ülkesine başvuran mülteci sayısını sınırlandırmıştır. Avustralya, Amerika, Kanada ve Avrupa'da bulunan ülkeler de birer seçenek olsa da bu ülkelerin sınırlı sayıda mülteci kabul etmesi Suriyeli Hristiyanların geneline hitap etmesine engel olmuştur.

Almanya ve İsveç, diğer ülkelere nazaran daha fazla Suriyeli Hristiyan mülteciyi ülkelerine kabul etse de Batı ülkelerinin kabul ettiği Suriyeli mülteci sayısında ki düşüklük eleştirilmektedir. İnsan haklarına verdiği değeri sürekli vurgulayan ve bununla dünyaya örnek olmaya çalışan Avrupa Birliği ülkelerinin mülteci konusuna kaldığı duyarsızlık, Avrupa Birliği'nin sahip olduğu değerlere uyup uymadığını sorgulatmaktadır. Kaldı ki Suriye'de yaşanan insanlık dramının ulaştığı seviye, egemen güçlerin Suriye'de oynadığı rolden bağımsız değildir.

KAYNAKÇA

Abrams. [22.03.2019].

<https://www.cfr.org/blog/united-states-bars-christian-not-muslim-refugees-syria>

Aydın, Fuat. (2011). Ortadoğu Ülkelerinin Dinsel Yapısı. **Ortadoğu Yıllığı**.

Barkın, Ersan. (2014). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi, **Ankara Barosu Dergisi**

BBC. [23.03.2019]. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43414137>

De Bel-Air, Françoise. (2016). Migration Profile: Syria. **Migration Policy Centre**. February.

Fahmi, Georges. (2018). The Future of Syrian Christians after the Arab Spring. Research Project Report. Haziran.

Fearing Change. [16.03.2019]. <https://www.nytimes.com/2011/09/28/world/middleeast/fearing-change-syria-christians-back-bashar-al-assad.html>

Haddad, Mais. (2016). Syrian Christians Immigrants and Refugees. https://www.duq.edu/assets/Documents/theology/CCMD/Syrian_Christian_Immigrants_and_Refugees.pdf

Heras, Nicholas. (2013). Vulnerability Assessment of Syria's Christians, **Open Doors International**. June.

Issawi, Fatima. (2011). The Arab Spring and the Challenge of Minority Rights: Will the Arab Revolutions Overcome the Legacy of the Past?. European View. December.

Kalyoncu, Şeyma. (2018). "Suriye İç Savaşı Sonrası Avrupa Birliği Güvenlik Denkleminde Mülteci Krizi". Isparta. Süleyman Demirel Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

Kino, Nuri. [15.03.2019] <http://www.aina.org/releases/20130410164541.htm>

Kreidie, Marwan. Why Do So Few Christian Syrian Refugees Register With The United Nations High Commissioner For Refugees?. <http://rozenbergquarterly.com/why-do-so-few-christian-syrian-refugees-register-with-the-united-nations-high-commissioner-for-refugees/?print=pdf>

Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Uygulanacak Ölçütler Ve Usuller Hakkında El Kitabı. (2013). **BMMYK Yayını**.

Oehring, Otmar. (2017). Christians in Syria: Current Situation and Future Outlook, Facts And Findings, No: 237, February.

Orhan, Oytun. (2012). Kaos ve Otoriterlik İkileminde Suriye Hıristiyanları. Ortadoğu Analiz. c. 4. s. 43.

Pipes, Daniel. (1990). Greater Syria The History of an Ambition. London: Oxford University Press.

Syria: Country Dossier. (2018). Open Doors International / World Watch Research Unit. December.

The Christians Of The Middle East And The Current Refugee Crisis, (2015). Institute of Eastern Christian Studies. Nijmegen. December.

The Hill. [29.03.2019].

<https://thehill.com/policy/national-security/263795-un-critics-wrong-on-christian-syrian-refugees>

The Protection Needs of Minorities From Syria and Iraq. (2016). Norwegian Church Aid. November.

The World Factbook. [07.03.2019].

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>

Turhan, Alper. (2012). "Türkiye-Suriye ilişkilerinde Süreklilik: Çatışma-Yumuşama Dönemleri ve Arap Baharı". Kütahya. Dumlupınar Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Understanding recent movements of Christians from Syria and Iraq. (2017). **Open Doors**.

<http://www.aina.org/reports/utrmcfsi.pdf>

Unhcr. [01.04.2019]. <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>

Zaimov, Stoyan. [22.03.2019].

<https://www.christianpost.com/news/only-1-5-percent-syrian-christians-given-refugee-status-us-uk-205191/>